

از نقش تا عرش؛ واکاوی ارتباط تزیینات کاشی کاری کاخ گلستان با جقه‌ی تاج شاهی قاجار (فتحعلی شاه و ناصرالدین شاه)

تاریخ دریافت: ۹۹/۰۲/۲۱

تاریخ پذیرش: ۹۹/۰۳/۲۳

کد مقاله: ۷۳۳۵۳

آزینا بلالی اسکویی^۱، سارا رحمانی^۲

چکیده

دوره قاجار یکی از مقاطع مهم سیاسی- اجتماعی و فرهنگی- هنری ایران است. تأثیرات صریح فرهنگ غرب در این دوره اجتناب‌ناپذیر است. کاخ‌ها به‌عنوان شاخص‌ترین بقایای معماری در دوره قاجار با جدیت تداوم پیدا کردند. در این راستا، افرادی همچون فتحعلی شاه و ناصرالدین‌شاه اقدام به انجام تعمیرات و ساخت کاخ‌های جدید کردند. با توجه به اهمیت تاج در ایران و اینکه نشان آسمان و نمادی از تائیدات آسمانی محسوب می‌گردید، به همین جهت، تزیین تاج مورد توجه قرار می‌گرفت. جقه، زینت‌بخش تاج و کلاه پادشاهان قاجار بوده است؛ نوعی تزیین که بر جلوی کلاه یا تاج پادشاهان تعبیه می‌شده است. هدف اصلی این پژوهش یافتن ارتباط بین نقوش جقه پادشاهان قاجار (فتحعلی شاه و ناصرالدین‌شاه) و نقوش استفاده‌شده در کاشی‌های کاخ گلستان می‌باشد. پژوهش حاضر در پی پاسخگویی به چگونگی ارتباط میان نقوش به‌کاررفته در جقه‌ی پادشاهان قاجار و نقوش کاشی کاری موجود در کاخ گلستان می‌باشد. در این راستا با مطالعه‌ی تطبیقی و با استفاده از روش تحقیق توصیفی- تحلیلی به کشف ارتباط بین تزیینات جقه‌ها و کاشی‌کاری‌های کاخ گلستان می‌پردازد. در بررسی تصاویر جقه‌ها و مقایسه‌ی آن با کاشی کاری کاخ گلستان این نتیجه برای نگارنده استنباط می‌شود که نقوش به‌کاررفته در جقه‌ها بی‌ارتباط با نقوش کاشی کاری در این دوره نیست. در واقع، این نقوش زیبایی خویش را وام‌دار ویژگی‌هایی همچون: استفاده از نقوش گیاهی- حیوانی و... بوده که نمود این نقوش هم در کاشی‌ها و هم در جقه‌ها مشاهده می‌شود. در این راستا، تجلی نقوش هندسی در رتبه اول و نقوش گیاهی (ختایی) در مرتبه دوم و نقوش حیوانی در مرتبه سوم از اهمیت قرار دارد.

واژگان کلیدی: تاج، جقه، کاخ، کاشی، تزیینات، قاجار

۱- دانشیار دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه هنر اسلامی تبریز (نویسنده مسئول) (a.oskoyi@tabriziau.ac.ir)

۲- دانشجوی کارشناسی ارشد معماری اسلامی دانشگاه هنر اسلامی تبریز